

Jak Ostrowski Tomaszów planował...

(wycieczka po Tomaszowie Mazowieckim
śladami hrabiego Antoniego Ostrowskiego)

Miasto Tomaszów Mazowiecki powstało najpierw jako pomysł w głowie jego właściciela – hrabiego Antoniego Ostrowskiego. Ten światły człowiek, z nowatorskim jak na owe czasy podejściem do ludzi i biznesu, zaplanował miasto w każdym calu i dziedzinie. Podzielił je na trzy główne dzielnice. Kompozycja urbanistyczna Tomaszowa była uznana przez specjalistów za najciekawszą w powstającym okręgu łódzkim. Zapraszamy do wędrowki po śladach dawnego układu miasta i przeznaczenia poszczególnych rejonów Tomaszowa Mazowieckiego.

- 1.** Sercem miasta był obecny plac Kościuszki, nazwany początkowo rynkiem św. Józefa. Stanowił on jednocześnie centrum jednej z dzielnic wydzielonych na prawym brzegu Wolbórki. Antoni Ostrowski przypisał rynkowi głównie funkcje handlowe, ale także religijne i mieszkalne. Pomimo niedawnej rewitalizacji tego miejsca, możemy znaleźć na centralnym placu miasta wiele śladów z początków Tomaszowa. Należy do nich Galeria Arkady – dawne jatki, czyli sklepiki z żywnością, kościół ewangelicki św. Trójcy, którego budowę hrabia wsparł osobiście, dbając o życie religijne osadników z Niemiec, a także budynki mieszkalne przeznaczone dla znamienitych rodzin. Najokazalszym z nich pozostaje niezmiennie kamienica rodu Knothe, dzisiejsza siedziba Miejskiego Centrum Kultury oraz biblioteki.
- 2.** Przejdźmy przez dawną „bramą ogniową” kierując się w dół ul. Przeskok. Po zejściu na ul. Tkacką mamy po lewej stronie targowisko miejskie. Kto dziś pamięta, że wiąże się ono również z osobą założyciela miasta? Otóż w tym miejscu hrabia Ostrowski zaplanował miejsce dla handlu płodami rolnymi, nazywając je Rynkiem Świńskim. My udajemy się ul. Tkacką w prawo. Przechodząc obok schodów wiodących ul. Rzeźniczą, zerknijmy jeszcze raz nieco w górę na tętniące niegdyś życiem dawne jatki (Galeria Arkady). Następnie udajemy się w lewo ul. Warszawską.
- 3.** Zatrzymajmy się na chwilę na moście przerzuconym przez rzekę Wolbórkę i spójrzmy w stronę dzisiejszego parku Bulwary. To tutaj rozwijał się tomaszowski przemysł. Jak grzyby po deszczu wyrastały nad Wolbórką budynki i kominy fabryk rozwijających gałąź przemysłu zgodną z planem hrabiego Antoniego Ostrowskiego – włókiennictwo. Idziemy dalej i mijamy Galerię Tomaszów. Przechodzimy przez ul. Barlickiego.
- 4.** Znajdujemy się na lewym brzegu rzeki Wolbórki. Ten rejon miasta został zagospodarowany jako pierwszy. Osiedlali się tutaj przybywający na zaproszenie hrabiego Ostrowskiego pierwsi osadnicy z Niemiec, którzy podejmowali pracę w rozwijającym się przemyśle włókienniczym. Wytyczono tutaj dwie pierwsze ulice nowej osady: Warszawską i św. Tekli (obecnie ul. Barlickiego). Na ich przecięciu hrabia Antoni Ostrowski zaplanował duży rynek w kształcie trapezu przeznaczony dla handlarzy posiadających kramy, nazywając go rynkiem św. Tekli. Stanowił on jednocześnie centrum lewobrzeżnej dzielnicy Tomaszowa. Jego ślad stanowi dzisiejszy skwer 4 czerwca 1989 roku.